

Täysistunto

Torstai 14.5.2020 klo 16.00—18.40

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta Hallituksen esitys HE 63/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia ja asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.29 **Sisäministeri Maria Ohisalo** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä esityksellä ehdotetaan muutettavaksi poliisin hallinnosta annettua lakia. Tavoitteena on muuttaa poliisihallinnon säädettyä ilmoitusvelvollisuutta sekä poliisilaitoksen päällikön nimittämistoimivaltaa koskevaa sääntelyä vastaamaan paremmin sisäasiainhallinnon strategista ja poliisihallinnon operatiivista ohjaustoimivaltaa. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Arvoisa puhemies! Sisäministeriössä on arvioitu sisäministeriön tulosohjauksen toimivuutta ja vaikuttavuutta sekä lisäksi Poliisihallituksen perustamisen tavoitteiden onnistumista. Ministeriössä on myös tehty yhdessä hallinnonalan kanssa konsernistrategiatyötä ja kehitetty strategiaprosesseja ja tulosohjausmallia hankkeella, jossa on käsitelty toimintaa ja tehtäviä kokonaisuutena konsernin strategisesta johdosta aina operatiiviseen ja taktiseen toimintaan asti. Lisäksi 1.6.2019 voimaan tullut uusi siviilitiedustelulainsäädäntö vaikuttaa myös muun muassa toimintojen kehittämiseen, valvontaan ja tiedonkulkuun.

Arvoisa puhemies! Esityksellä toteutettaisiin edellä kuvattuun hallinnon kehittämiseen liittyviä tavoitteita muuttamalla poliisin hallinnosta annetussa laissa säädettyjen poliisihallinnon ilmoitusvelvollisuuden ja poliisilaitosten päälliköiden nimittämistoimivallan sisältöä. Esityksen tavoitteena on osaltaan selkeyttää poliisihallinnon ohjaukseen, tiedonkulkuun ja myös operatiiviseen poliisitoimintaan liittyvää johtamis- ja ohjausjärjestelmää poliisihallinnon ilmoitusvelvollisuuden ja poliisilaitoksen poliisipäällikön nimittämistoimivaltaa koskevan sääntelyn osalta.

Ilmoitusvelvollisuutta koskevilla säännöksillä turvattaisiin erityisesti ne välttämättömät ohjaus- ja tiedonsaantioikeudet, jotka liittyvät ministeriötason tehtävien hoitamiseen. Esityksessä poliisiylijohtajalle ja suojelupoliisin päällikölle asetettua ilmoitusvelvollisuutta yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista täsmennettäisiin siten, että laissa määriteltäisiin ne sisäministeriön virkamiehet, joille asiasta olisi ilmoitettava. Lisäksi tiedot olisi ilmoitettava salassapitosäännösten estämättä. Lisäksi laissa säädettäisiin siitä, että Poliisihallituk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2020 vp

sen ja suojelupoliisiin olisi ilmoitettava salassapitosäännösten estämättä sisäministeriölle vastaavat tiedot kuin nyt ilmoitetaan valtioneuvoston tilannekeskukselle.

Esityksessä ehdotetulla ilmoitusvelvollisuudella saattaa olla vähäisiä vaikutuksia viranomaisten tehtäviin ja toimintatapoihin. Ehdotuksessa esitetyt ilmoitusvelvollisuutta koskevat täsmennykset liittyisivät lähinnä toiminnan ohjeistukseen. Ehdotettu sääntely selkeyttäisi viranomaisten keskinäisiä toimivaltasuhteita, koska lain tasolla säädettäisiin toisaalta viranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista ja toisaalta ministeriön tiedonsaantioikeudesta. Lisäksi ehdotetun sääntelyn voidaan arvioida vaikuttavan positiivisesti tiedonvälityksen kaksisuuntaisuuden lisääntymiseen. Näin voidaan osaltaan varmistaa, että kulloisenkin toimivaltaisen viranomaisen käytössä on aina ajantasaisin tilannekuva.

Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös poliisilaitoksen päällikön nimittämistoimivaltaa siten, että nimittämistoimivalta siirrettäisiin sisäministeriöltä poliisilaitosten esimiesvirastona toimivalle Poliisihallitukselle. Voimassa olevan lain mukaan sisäministeriön tulee ennen poliisipäällikön nimittämistä kuulla poliisiylijohtajaa. Lisäksi asetustason säädöksillä nimittämistoimivaltaan liittyvät muut virkamiesoikeudelliset toimet, kuten vaikkapa määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittäminen ja virkavapauden myöntäminen, on tällä hetkellä jaettu sisäministeriön ja Poliisihallituksen kesken. Tavoitteena on poliisilaitoksen päällikön virkaanimittämistoimivallan sekä myös siihen liittyvien virkamiesoikeudellisten toimien keskittäminen operatiivisen poliisitoiminnan ohjaavana ja valvovana tahona sekä poliisilaitosten esimiesvirastona toimivalle Poliisihallitukselle. Virkamiesoikeudellisen toimivallan selkeä keskittäminen yhdelle taholle sujuvoittaisi prosessia ja esimiestoiminnan toteuttamista.

Arvoisa puhemies! Selkeästi organisoitu roolijako, valvonta, ohjaussuhteet sekä tiedonkulkua ja informointia luovat edellytykset toimivan poliisihallinnon toteuttamiselle. Esitykseen sisältyvän informointivelvollisuuden ja nimittämistoimivallan toteuttaminen luovat edellytyksiä myös paremmalle johtamiselle ja ohjaamiselle.

18.34 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Esityksessä ajantasaistettaisiin poliisin johtamisjärjestelmää ja lisäksi täsmennettäisiin poliisiylijohtajalle ja suojelupoliisiin päällikölle asetettua ilmoitusvelvollisuutta yhteiskunnallisesti merkittävistä toimialaa koskevista asioista.

Poliisihallitus on perustettu vuonna 2010, ja sitä ennen poliisin ylin johto toimi sisäministeriössä poliisiosastolla. Ministeriöön jäi joitakin yleensä operationaaliseen johdolle kuuluvia tehtäviä, kuten nimitysvaltaa. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilaitoksen päällikön nimittämistoimivaltaa siten, että nimittämistoimivalta siirretään sisäministeriöltä poliisilaitosten esimiesvirastona vakiintuneesti toimivalle Poliisihallitukselle.

Lisäksi laissa säädettäisiin siitä, että Poliisihallituksen ja suojelupoliisiin olisi ilmoitettava salassapitosäännösten estämättä sisäministeriölle vastaavat tiedot kuin ilmoitetaan valtioneuvoston tilannekeskukselle. Esitystä toiminnan kehittämiseksi sekä tilanteen selkeyttämiseksi voidaan pitää kannatettavana, ja lakimuutos on tarpeellinen. Poliisiylijohtajalle ja suojelupoliisiin päällikölle asetettua ilmoitusvelvollisuutta on tärkeää täsmentää. Menetely turvaa selkeän, nopean ja luotettavan tilannekuvan siirtymisen vastuutahoille.

On tärkeää painottaa, että salassa pidettäviä tietoja käsittelevät ainoastaan ne henkilöt, joille tiedot ovat välttämättömiä heidän työtehtäviensä kannalta. Tästä asianmukaisesta tietoturvallisuudesta on pidettävä tiukasti kiinni.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2020 vp

Arvoisa puhemies! Poliisiylijohtajan lakitasoinen asema kaikkien poliisimiesten esimiehenä puoltaa nimittämistoimivallan siirtämistä. Nimittämispäätökset tapahtuisivat siellä, missä päätöksen taustat tiedetään varmasti parhaiten.

18.36 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja Purra jo oikeastansa sanoi kaiken, mitä olin itse ajatellut sanoa. Haluan vain todeta ministerille, että tämä on erinomaisen hyvä laki, mitä nyt teette. Nimittäin tässä laissahan johtaminen, viestintä ja tiedottaminen kietoutuvat nyt yhteen ja niitä selkeytetään ja tuodaan sitä avoimuutta tiedonsaantimahdollisuuksia lisäämällä, mutta ei kuitenkaan unohdeta sitä tietosuojaa ja sen vaalimista. Tämä kaikki liittyy siihen valtaan ja vastuuseen, mitä näiden henkilöiden, joista tässä nyt on kysymys, pitää kantaa, sekä valtaa että vastuuta.

Tämä nimittämistoimivallan siirto nimenomaan Poliisihallitukselle ja poliisiylijohtajalle on aivan erinomaisen hyvä asia. Aikoinansa, silloin kun olin sisäministerinä, nämä kaikki asiat tuotiin, ja silloinhan lähdettiin selvittämään, mitä tälle kaikelle voidaan tehdä. On hienoa, että tässä ei käsitellä vain pelkästensä nimittämistoimivaltaa vaan on se poliisihallinto läpivalaisttu. Kiitän siitä, että olette huomioinut sen nimenomaan poliisihallinnon ja suojelupoliisin hallinnon näkökulmasta, koska ne ovat kuitenkin ne, jotka sitten näitä joutuvat tekemään. On tärkeää, että on tällainen toimijalähtöisyys näissä laeissa ja otetaan huomioon, että nämä ovat aika vakavia tilanteita silloin kun tätä lakiakin joudutaan miettimään, että kuka tekee mitään, ja sen työnjaon pitää olla niin selkeä.

Haluan tässä yhteydessä sanoa, että teillä, arvoisa ministeri, on erinomainen ministeriö. Se on selkeä, ja siellä asiat hoituvat. Voitte kiittää puolestani ministeriön virkamiehiä mutta myöskin Poliisihallitusta ja myöskin suojelupoliisia ja krp:tä siitä, miten hienosti he toimivat. Nytkin on tapahtunut monia sellaisia asioita, kun ajattelee, miten paljon huumeet ja aseet liikkuvat tällä hetkellä, ja koronakin tuo uusia ulottuvuuksia siihen työhön, että ei muuta kuin voimia sinne heille. He ovat yksiä turvallisuuden tuottajia tässä korona-aikana, ja senkin tähden pitää olla selkeät toimivaltasuhteet ja tiedotuksen ja viestinnän pelata hyvin. — Kiitos.

18.38 Sisäministeri Maria Ohisalo: Arvoisa puhemies! Kiitän edustajia rakentavasta, erittäin hyvästä keskustelusta tässä, ja mukava kuulla tällaista palautetta. Asia on tosiaan ollut valmisteilla jo pidemmän aikaa, ja tätä työtä strategian hiomiseksi ja ylipäätään näiden johtamisjärjestelmien parantamiseksi on tehty pidemmän aikaa. Siitä kiitokset edellisille sisäministereille, jotka tämän työn päällä ovat olleet.

Ihan samaa mieltä olen siitä, että ministeriö on viimeisen päälle hieno ministeriö ja hieno talo, jossa asiat toimivat, ja ministerinä on tietyllä tavalla jatkuvasti helppo luottaa siihen, että toimitaan oikein — vaikkakin tässäkin vaikeissa poikkeusoloissa on ollut vaikeita tilanteita, ja niitä sitten ratkotaan myöhemmin, jos jotain ongelmia on ollut. Ehkä juuri siihen liittyen tämä lakimuutos on tarpeellinen, koska tällä saralla, jos missä, ne tilanteet tulevat päälle erittäin nopeasti, ja silloin kaikkien relevanttien tahojen pitää olla informoituina. Esimerkkinä se, että ministeriön viestintä tietää, missä mennään, kun tilanteet ovat päällä. Se on yksi konkreettinen paikka, mitä täytyy myös pitää haarukassa jatkuvasti. Juurikin ehkä tämän lain keskiössä on se, että nyt erotetaan vahvemmin vielä sitä ministeriön roolia ikään kuin strategisena johtajana, ohjaajana, ja sen lisäksi sitten operatiivisen tason toiminta erikseen, että nämä eivät jatkuvasti mene myös sekaisin monin paikoin. Itse pidän tärkeänä, että saamme edistettyä tätä, ja vaikka tässä poikkeustilanteessa nyt pääasiassa ko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 73/2020 vp

ronaan liittyviä asioita tänne saliin tuodaankin, niin kiitokset siitä, että saimme myös tätä täällä käsitellä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.